

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Marea Cameră)

18 aprilie 2024*

„Trimitere preliminară – Articolul 102 TFUE – Principiul efectivității – Acțiuni în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență – Directiva 2014/104/UE – Transpunere tardivă a directivei – Aplicare în timp – Articolul 10 – Termen de prescripție – Modalitățile *dies a quo* – Încetarea încălcării – Cunoașterea informațiilor indispensabile pentru introducerea acțiunii în despăgubire – Publicarea în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* a rezumatului deciziei Comisiei Europene de constatare a unei încălcări a normelor de concurență – Efect obligatoriu al unei decizii a Comisiei care nu este încă definitivă – Suspendarea sau întreruperea termenului de prescripție pe durata investigației Comisiei sau până la data la care decizia sa devine definitivă”

În cauza C-605/21,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Městský soud v Praze (Tribunalul Municipal din Praga, Republica Cehă), prin decizia din 29 septembrie 2021, primită de Curte la 30 septembrie 2021, în procedura

Heureka Group a.s.

împotriva

Google LLC,

CURTEA (Marea Cameră),

compusă din domnul K. Lenaerts, președinte, domnul L. Bay Larsen, vicepreședinte, domnul A. Arabadjiev (raportor), doamna A. Prechal, domniile E. Regan, T. von Danwitz și Z. Csehi, președinți de cameră, domniile J.-C. Bonichot, S. Rodin, J. Passer, D. Gratsias, doamna M. L. Arastey Sahún și domnul M. Gavalec, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: doamna M. Krausenböck, administratoare,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 20 martie 2023,

* Limba de procedură: ceha.

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Heureka Group a.s., de L. Duffek, L. Kačerová, J. Měkota, M. Olík și V. Podešva, avokáti;
- pentru Google LLC, de R. Neruda, P. J. Pipková, J. Šturm, P. Vohnický și M. Vojáček, avokáti, și A. Komninos, dikigoros;
- pentru Comisia Europeană, de N. Khan, G. Meessen și P. Němečková, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatei generale în ședința din 21 septembrie 2023,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 102 TFUE, a articolului 10, a articolului 21 alineatul (1) și a articolului 22 din Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene (JO 2014, L 349, p. 1), precum și a principiului efectivității.
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Heureka Group a.s. (denumită în continuare „Heureka”), o societate cehă activă pe piața serviciilor de comparare a prețurilor de vânzare, pe de o parte, și Google LLC, pe de altă parte, în legătură cu repararea prejudiciului pretins suferit ca urmare a unei încălcări a articolului 102 TFUE săvârșite de Google și de societatea sa mamă, Alphabet Inc., și constatată de Comisia Europeană într-o decizie care nu este încă definitivă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Regulamentul (CE) nr. 1/2003

- 3 Articolul 16 din Regulamentul (CE) nr. 1/2003 al Consiliului din 16 decembrie 2002 privind punerea în aplicare a normelor de concurență prevăzute la articolele [101 și 102 TFUE] (JO 2003, L 1, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 167), intitulat „Aplicarea uniformă a dreptului comunitar al concurenței”, are următorul cuprins:

„(1) Atunci când instanțele naționale hotărăsc în privința unor acorduri, decizii sau practici în conformitate cu articolul [101] sau articolul [102 TFUE], care fac deja obiectul unei decizii a Comisiei, ele nu pot lua decizii contrare deciziei adoptate de Comisie. Acestea trebuie de asemenea să evite să ia decizii care pot intra în conflict cu o decizie preconizată de Comisie în cadrul procedurilor inițiate de aceasta. În acest scop, instanța națională poate evalua dacă este

necesar să suspende procedura pe care a inițiat-o. Această obligație nu aduce atingere drepturilor și obligațiilor în temeiul articolului [267 TFUE].

(2) Atunci când autoritățile de concurență ale statelor membre decid în privința unor acorduri, decizii sau practici în temeiul articolului [101] sau articolului [102 TFUE], care fac deja obiectul unei decizii a Comisiei, ele nu pot lua decizii contrare deciziei adoptate de Comisie.”

Directiva 2014/104

4 Articolul 2 din Directiva 2014/104, intitulat „Definiții”, prevede:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

8. «autoritate în materie de concurență» înseamnă Comisia sau o autoritate națională în materie de concurență sau ambele, în funcție de context;

[...]

11. «decizie de constatare a unei încălcări» înseamnă o decizie a unei autorități în materie de concurență sau a unei instanțe de control judiciar prin care se constată o încălcare a legislației în materie de concurență;

12. «decizie definitivă de constatare a unei încălcări» înseamnă o decizie de constatare a unei încălcări care nu poate sau nu mai poate fi contestată prin mijloace obișnuite;

[...]”

5 Articolul 9 din această directivă, intitulat „Efectul deciziilor naționale”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că o încălcare a legislației în materie de concurență constatată printr-o decizie definitivă a unei autorități naționale în materie de concurență sau a unei instanțe de control judiciar se consideră a fi stabilită în mod irefutabil în scopul unei acțiuni în despăgubire introduse în fața instanțelor lor naționale în temeiul articolului 101 sau al articolului 102 [TFUE] sau în temeiul legislației naționale în materie de concurență.

(2) Statele membre se asigură că o decizie definitivă menționată la alineatul (1) pronunțată într-un alt stat membru poate fi prezentată, în conformitate cu legislația națională, în fața instanțelor lor naționale cel puțin drept probă *prima facie* a faptului că a avut loc o încălcare a legislației în materie de concurență și, după caz, poate fi evaluată împreună cu orice alte probe introduse de părți.

(3) Prezentul articol nu aduce atingere drepturilor și obligațiilor instanțelor naționale prevăzute la articolul 267 [TFUE].”

6 Articolul 10 din directiva menționată, intitulat „Termene de prescripție”, prevede:

„(1) Statele membre, în conformitate cu prezentul articol, prevăd norme aplicabile termenelor de prescripție pentru introducerea acțiunilor în despăgubire. Normele stabilesc când începe să curgă

termenul de prescripție, care este durata acestuia și circumstanțele în care termenul de prescripție se întrerupe sau se suspendă.

(2) Termenele de prescripție nu încep să curgă înainte de încetarea încălcării legislației în materie de concurență și înainte ca reclamantul să fi cunoscut sau să fi trebuit în mod rezonabil să fi cunoscut:

(a) comportamentul adoptat și faptul că acesta constituie o încălcare a legislației în materie de concurență;

(b) faptul că încălcarea legislației în materie de concurență i-a adus un prejudiciu și

(c) identitatea autorului încălcării.

(3) Statele membre se asigură că termenele de prescripție pentru introducerea unei acțiuni în despăgubire sunt de cel puțin cinci ani.

(4) Statele membre se asigură că un termen de prescripție este suspendat sau, în funcție de legislația națională, întrerupt, în cazul în care o autoritate în materie de concurență desfășoară acțiuni în scopul investigației sau proceduri cu privire la o încălcare a legislației în materie de concurență la care se referă acțiunea în despăgubire. Suspendarea încetează cel mai devreme la un an după ce decizia de constatare a încălcării rămâne definitivă sau după ce procedurile încetează în alt mod.”

7 Articolul 21 alineatul (1) din aceeași directivă are următorul cuprins:

„Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 27 decembrie 2016. Statele membre comunică fără întârziere Comisiei textul respectivelor dispoziții.

[...]”

8 Articolul 22 din Directiva 2014/104, intitulat „Aplicarea în timp”, prevede:

„(1) Statele membre se asigură că măsurile naționale adoptate în temeiul articolului 21 în vederea asigurării conformității cu dispozițiile de drept material din prezenta directivă nu se aplică retroactiv.

(2) Statele membre se asigură că orice măsuri naționale adoptate în temeiul articolului 21, în afara celor menționate la alineatul (1), nu se aplică acțiunilor în despăgubire cu privire la care o instanță națională a fost sesizată înainte de 26 decembrie 2014.”

Dreptul ceh

9 Articolul 620 alineatul (1) din zákon č. 89/2012 Sb., občiansky zákonník (Legea nr. 89/2012 privind Codul civil) prevede:

„Circumstanțele determinante pentru ca termenul de prescripție a dreptului la despăgubire să înceapă să curgă includ cunoașterea prejudiciului și a [identității] persoanei obligate să îl repare. Acest lucru se aplică, *mutatis mutandis*, și în scopul reparării unui prejudiciu imaterial.”

- 10 Articolul 629 alineatul (1) din acest cod prevede:
„Termenul de prescripție are o durată de trei ani.”
- 11 Zákon č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže (Legea nr. 262/2017 privind despăgubirile în domeniul concurenței, denumită în continuare „Legea nr. 262/2017”), care urmărește să transpună Directiva 2014/104, a intrat în vigoare la 1 septembrie 2017. Articolul 9 din aceasta prevede la alineatele (1)-(3):
- „(1) Termenul de prescripție pentru exercitarea dreptului la despăgubire în temeiul prezentei legi este de cinci ani; dispozițiile articolelor 629 și 636 din Codul civil nu se aplică.
- (2) Termenul de prescripție începe să curgă din ziua în care persoana interesată a luat cunoștință de prejudiciu, [de identitatea] persoanei obligate la repararea acestuia și de restrângerea concurenței sau din ziua în care ar fi trebuit și ar fi putut să ia cunoștință de aceste elemente, dar nu mai devreme decât din ziua în care a încetat restrângerea concurenței.
- (3) Termenul de prescripție nu curge pe durata investigației sau a procedurii în fața autorității de concurență cu privire la aceeași restrângere a concurenței și nici pe o perioadă de un an din ziua în care:
- a) decizia adoptată de autoritatea de concurență sau de o instanță care constată existența unei astfel de restrângeri a concurenței a rămas definitivă sau
- b) investigația, procedura în fața autorității de concurență sau procedura în fața instanței a fost finalizată în alt mod.”
- 12 Articolul 36 din această lege are următorul cuprins:
„Procedurile referitoare la repararea unui prejudiciu cauzat de o restrângere a concurenței, precum și procedurile referitoare la soluționarea, în temeiul prezentei legi, a revendicărilor dintre autorii prejudiciului care au obligația de a repara prejudiciul în solidar, inițiate după 25 decembrie 2014, se desfășoară conform prezentei legi; efectele juridice ale actelor care au fost îndeplinite în cadrul procedurii înainte de data intrării în vigoare a prezentei legi se mențin.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 13 La 30 noiembrie 2010, Comisia a inițiat o procedură împotriva Google în temeiul articolului 102 TFUE privind un posibil abuz de poziție dominantă în domeniul căutării online. Tot la 30 noiembrie 2010, Comisia a publicat un comunicat de presă prin care informa publicul despre deschiderea acestei proceduri.
- 14 În cursul anului 2013, Google a depus la Comisie angajamente pentru a răspunde preocupărilor acesteia.
- 15 La 27 mai 2014, Sdružení pro internetový rozvoj v České republice (SPIR) (Asociația pentru Dezvoltarea Internetului în Republica Cehă), al cărei membru este Heureka, a publicat un comunicat de presă prin care și-a exprimat dezacordul față de aceste angajamente.

- 16 La 15 aprilie 2015, Comisia a adoptat o comunicare privind obiecțiunile adresată Google, în care a ajuns la concluzia provizorie că practicile acestei societăți constituiau un abuz de poziție dominantă și, prin urmare, încălcau articolul 102 TFUE.
- 17 La 14 iulie 2016, Comisia a adoptat o comunicare privind obiecțiunile suplimentară și a inițiat o procedură privind încălcarea articolului 102 TFUE împotriva Alphabet, societatea-mamă a Google.
- 18 La 27 iunie 2017, Comisia a adoptat Decizia C(2017) 4444 final privind o procedură inițiată în temeiul articolului 102 [TFUE] și al articolului 54 din Acordul privind SEE [cazul AT.39740 – Motorul de căutare Google (Shopping)]. Un rezumat al acestei decizii a fost publicat la 12 ianuarie 2018 în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* (JO 2018, C 9, p. 11).
- 19 Prin această decizie, Comisia a constatat că Google a abuzat de poziția sa dominantă existentă pe 13 piețe naționale ale serviciilor de căutare generală din cadrul Spațiul Economic European (SEE), printre care și cea din Republica Cehă, prin scăderea traficului de pe paginile sale de rezultate de căutare generală către comparatoarele concurente de produse și prin creșterea traficului către propriul comparator de produse, fapt care putea avea sau era probabil să aibă efecte anticoncurențiale pe cele 13 piețe naționale corespunzătoare ale serviciilor de căutare specializată pentru compararea produselor, dar și pe piețele menționate ale serviciilor de căutare generală.
- 20 Astfel, potrivit acestei decizii, Google a acordat în esență în mod sistematic o poziție de prim-plan propriului său serviciu de comparare a prețurilor, în timp ce serviciile de comparare a prețurilor ale concurenților Google erau retrogradate în lista de rezultate.
- 21 În ceea ce privește durata încălcării imputabile Google pe teritoriul Republicii Cehe, Comisia a constatat, în Decizia C(2017) 4444 final, că această încălcare a început în luna februarie 2013 și că ea continua să își producă efectele la data adoptării acestei decizii, și anume la 27 iunie 2017. Prin urmare, Comisia a solicitat Google, la articolul 3 din această decizie, să înceteze comportamentul său în termen de 90 de zile și să nu adopte un comportament echivalent având același obiect sau același efect.
- 22 La 1 septembrie 2017 a intrat în vigoare în dreptul ceh Legea nr. 262/2017 de transpunere a Directivei 2014/104.
- 23 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 11 septembrie 2017, Google și Alphabet au formulat o acțiune împotriva Deciziei C(2017) 4444 final.
- 24 La 26 iunie 2020, Heureka a introdus la Městský soud v Praze (Tribunalul Municipal din Praga, Republica Cehă) o acțiune având ca obiect obligarea Google la repararea prejudiciului pe care pretinde că l-ar fi suferit ca urmare a practicii anticoncurențiale pe care, potrivit Deciziei C(2017) 4444 final, această societate ar fi desfășurat-o în Republica Cehă în perioada cuprinsă între luna februarie 2013 și 27 iunie 2017. Heureka a afirmat că Google a plasat și a afișat propriul său serviciu de comparare a prețurilor de vânzare în cea mai bună poziție posibilă printre rezultate în cadrul serviciilor sale de căutare generală, fapt care a diminuat numărul de accesări ale portalului de comparare a prețurilor de vânzare Heureka.cz.

- 25 În apărare, Google a susținut în special că, în temeiul normelor de prescripție ale obchodní zákoník (Codul comercial), potrivit cărora termenul de prescripție de patru ani începe să curgă de la momentul în care persoana prejudiciată a luat cunoștință sau putea lua cunoștință de prejudiciu și de identitatea persoanei obligate să îl repare, dreptul la reparație al Heureka era prescris cel puțin pentru perioada cuprinsă între februarie 2013 și 25 iunie 2016.
- 26 În această privință, Google a afirmat că, având în vedere natura presupusului abuz de poziție dominantă, Heureka a fost în măsură să cunoască atât autorul încălcării, cât și faptul că a suferit un prejudiciu cu mult timp înainte de adoptarea Deciziei C(2017) 4444 final. Astfel, Heureka nu putea să nu știe, în special în urma lecturii comunicatului de presă al Comisiei din 30 noiembrie 2010, că operatorul motorului de căutare denumit „Google” era Google. În orice caz, comunicatul de presă al SPIR din 27 mai 2014, menționat la punctul 15 din prezenta hotărâre, prin care această asociație și-a exprimat dezacordul cu privire la angajamentele prezentate de Google Comisiei, era suficient pentru ca termenul de prescripție să înceapă să curgă.
- 27 Așadar, termenul de prescripție aplicabil în speță ar fi început să curgă în luna februarie 2013, și anume la începutul săvârșirii pretinsei încălcări pe teritoriul ceh și la începutul producerii prejudiciului invocat sau cel târziu la 27 mai 2014, data publicării comunicatului de presă al SPIR.
- 28 Potrivit Google, nimic nu ar fi împiedicat Heureka să introducă mai devreme acțiunea sa în despăgubire, având în vedere că, în această ipoteză, respectiva societate ar fi putut extinde progresiv cuantumul cererii sale de despăgubire în funcție de creșterea în timp a prejudiciilor suferite.
- 29 Instanța de trimitere arată, în primul rând, că în speță eventualul comportament anticoncurențial a început înainte de intrarea în vigoare a Directivei 2014/104, și anume la 25 decembrie 2014, și nu a încetat decât după expirarea termenului de transpunere a acestei directive, și anume la 27 decembrie 2016.
- 30 Această instanță ridică, așadar, problema dacă articolul 10 din directiva amintită se aplică întregului prejudiciu cauzat prin încălcarea articolului 102 TFUE în discuție în litigiul principal sau numai prejudiciului survenit după data intrării în vigoare a directivei menționate ori numai prejudiciului survenit după data expirării termenului de transpunere a aceleiași directive.
- 31 În al doilea rând, instanța de trimitere ridică problema dacă articolul 10 din Directiva 2014/104 este o dispoziție de drept material, în sensul articolului 22 alineatul (1) din această directivă, sau o dispoziție procedurală.
- 32 În al treilea rând, instanța de trimitere are îndoieli cu privire la compatibilitatea regimului de prescripție ceh privind acțiunile în despăgubire pentru încălcări ale normelor în materie de concurență, aplicabil până la intrarea în vigoare a Legii nr. 262/2017 de transpunere a Directivei 2014/104, cu articolul 10 din această directivă și, dacă este cazul, cu articolul 102 TFUE, precum și cu principiul efectivității.
- 33 În această privință, instanța menționată subliniază cu titlu introductiv că normele de prescripție aplicabile în litigiul principal nu sunt cele ale Codului comercial, ci cele ale Codului civil și că acestea din urmă constituie fostul regim de prescripție relevant în speță. Or, în temeiul articolului 620 alineatul (1) din Codul civil, termenul de prescripție de trei ani începe să curgă de îndată ce persoana prejudiciată ia cunoștință sau s-ar putea considera că a luat cunoștință de identitatea autorului încălcării și de prejudiciul suferit. În ceea ce privește condiția referitoare la

cunoașterea faptului că a fost suferit un prejudiciu ca urmare a încălcării în cauză, din interpretarea dată articolului 620 alineatul (1) din Codul civil de către Nejvyšší soud (Curtea Supremă, Republica Cehă) ar reieși că luarea la cunoștință a unui prejudiciu parțial este suficientă pentru ca termenul de prescripție să înceapă să curgă. Prejudiciul ar fi divizibil, în special în cazul încălcărilor continue sau repetate, astfel încât fiecare „prejudiciu nou” ar putea fi invocat separat și ar face să curgă un nou termen de prescripție.

- 34 Potrivit instanței de trimitere, din aceasta ar rezulta că, în speță, fiecare căutare generală efectuată pe site-ul Google care a condus la plasarea și la afișarea unor rezultate mai favorabile pentru serviciul de comparare a prețurilor al Google ar fi făcut să curgă un nou termen de prescripție autonom.
- 35 În al patrulea și ultimul rând, instanța menționată arată că, pentru ca termenul de prescripție să înceapă să curgă, Codul civil nu impune ca persoana prejudiciată să aibă cunoștință de faptul că comportamentul în cauză constituie o încălcare a legislației în materie de concurență. Acest cod nu ar impune nici ca încălcarea vizată să fi încetat. În sfârșit, codul menționat nu ar conține norme care să impună suspendarea sau întreruperea termenului de prescripție pe durata perioadei investigației cu privire la acest comportament.
- 36 În aceste condiții, Městský soud v Praze (Tribunalul Municipal din Praga) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

- „1) Articolul 21 alineatul (1) din Directiva [2014/104] și principiile generale de drept al Uniunii trebuie interpretate în sensul că Directiva 2014/104 și în special articolul 10 din aceasta sunt aplicabile direct sau indirect în cauza de față, care privește cererile de despăgubire pentru toate prejudiciile produse ca urmare a încălcării prevederilor articolului 102 TFUE, încălcare începută înainte de intrarea în vigoare a Directivei 2014/104 și care s-a încheiat după expirarea termenului de transpunere stabilit pentru implementarea acesteia, într-o situație în care cererea de despăgubire a fost depusă după expirarea termenului de transpunere, sau trebuie interpretate în sensul că articolul 10 din Directiva 2014/104 se aplică numai parțial comportamentului în discuție (și, ca urmare, unei părți a prejudiciului), care a avut loc după intrarea în vigoare a Directivei 2014/104 sau, dacă este cazul, după expirarea termenului de transpunere [a directivei menționate]?
- 2) În conformitate cu sensul și scopul Directivei 2014/104 și/sau al articolului 102 TFUE și cu principiul efectivității, articolul 22 alineatul (2) din Directiva 2014/104 trebuie interpretat în sensul că «orice măsuri naționale adoptate în temeiul articolului 21, în afara celor menționate la [articolul 22] alineatul (1)», constituie reglementări naționale de punere în aplicare a articolului 10 din Directiva 2014/104, cu alte cuvinte în cazul articolului 10 din Directiva 2014/104 și al principiilor privind prescripția se aplică alineatul (1) sau alineatul (2) al articolului 22 din Directiva 2014/104?
- 3) Dispozițiile naționale și interpretarea acestora, care leagă «cunoașterea faptului că s-a cauzat un prejudiciu», esențială pentru a începe să curgă termenul de prescripție a dreptului subiectiv, de cunoașterea de către partea prejudiciată a «prejudiciilor parțiale individuale» care apar treptat pe parcursul unui comportament anticoncurențial în curs de desfășurare sau continuu (întrucât jurisprudența se întemeiază pe premisa că cererea de despăgubire este în întregime divizibilă), prejudicii parțiale pentru care încep să curgă termene de prescripție separate, indiferent de cunoașterea de către partea prejudiciată a întinderii totale a prejudiciului rezultat din încălcarea articolului 102 TFUE în ansamblul său, respectiv

dispozițiile naționale și interpretarea acestora care permite ca termenul de prescripție în cazul unei cereri de despăgubire care decurge dintr-un comportament anticoncurențial să înceapă să curgă înainte de încetarea unui astfel de comportament, care constă în plasarea și afișarea într-un mod mai favorabil a propriului comparator de prețuri, cu încălcarea articolului 102 TFUE, sunt conforme cu articolul 10 alineatul (2) din Directiva 2014/104 și/sau cu articolul 102 TFUE și cu principiul efectivității?

- 4) Articolul 10 alineatele (2), (3) și (4) din Directiva 2014/104 sau articolul 102 TFUE și principiul efectivității se opun unor dispoziții naționale care prevăd că termenul de prescripție a drepturilor subiective la acțiuni în despăgubire este de trei ani și începe să curgă de la data la care partea prejudiciată a luat cunoștință sau ar fi putut lua cunoștință de prejudiciul parțial și de entitatea care este obligată să îl repare, dar care nu iau în considerare (i) momentul încetării încălcării normei, (ii) cunoașterea de către partea prejudiciată a faptului că comportamentul avut constituie o încălcare a normelor de concurență și care, în același timp, (iii) nu suspendă și nici nu întrerup acest termen de prescripție de trei ani pe durata procedurilor aflate pe rol în fața Comisiei, al căror obiect este încălcarea continuă a articolului 102 TFUE, și (iv) nu conțin norma conform căreia suspendarea termenului de prescripție încetează cel mai devreme la un an după ce decizia de constatare a încălcării rămâne definitivă?”

Dezvoltări ulterioare deciziei de trimitere și procedura în fața Curții

- 37 În Hotărârea din 10 noiembrie 2021, Google și Alphabet/Comisia (Google Shopping) (T-612/17, EU:T:2021:763), Tribunalul a respins în esență acțiunea introdusă de Google și de Alphabet împotriva Deciziei C(2017) 4444 final, validând analiza Comisiei în ceea ce privește piața serviciilor de căutare specializată pentru compararea produselor. Cu toate acestea, în ceea ce privește piețele naționale ale serviciilor de căutare generală, Tribunalul a considerat că Comisia s-a bazat pe considerații prea imprecise pentru a justifica existența unor efecte anticoncurențiale, chiar potențiale, și că motivul invocat de Google și de Alphabet întemeiat pe caracterul pur speculativ al analizei efectelor pentru aceste piețe trebuia admis. Astfel, Tribunalul a anulat această decizie numai în măsura în care Comisia a constatat în cuprinsul acesteia o încălcare săvârșită de Google și de Alphabet pe 13 piețe naționale ale serviciilor de căutare generală din cadrul SEE pe baza existenței unor efecte anticoncurențiale pe aceste piețe și a respins în rest acțiunea.
- 38 La 20 ianuarie 2022, Google și Alphabet au formulat recurs împotriva Hotărârii Tribunalului din 10 noiembrie 2021, Google și Alphabet/Comisia (Google Shopping) (T-612/17, EU:T:2021:763). Acest recurs este încă pendinte.
- 39 La 22 iunie 2022, Curtea a pronunțat Hotărârea Volvo și DAF Trucks (C-267/20, EU:C:2022:494), în care a statuat printre altele cu privire la natura articolului 10 din Directiva 2014/104, precum și cu privire la aplicabilitatea în timp a acestei dispoziții.
- 40 Prin scrisoarea din 28 iunie 2022, Curtea a notificat această hotărâre instanței de trimitere, întrebând-o dacă, în lumina acesteia, dorea să își mențină cererea de decizie preliminară.
- 41 Printr-o comunicare scrisă primită de Curte la 27 septembrie 2022, instanța de trimitere a informat Curtea că își retrage prima și cea de a doua întrebare din trimiterea sa preliminară, însă menține cea de a treia și cea de a patra întrebare.

Cu privire la întrebările preliminare

- 42 Prin intermediul celei de a treia și al celei de a patra întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere ridică în esență problema dacă articolul 10 din Directiva 2014/104 și/sau articolul 102 TFUE și principiul efectivității trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale, astfel cum este interpretată de instanțele naționale competente, ce prevede un termen de prescripție de trei ani aplicabil acțiunilor în despăgubire pentru încălcări continue ale normelor dreptului concurenței al Uniunii care:
- începe să curgă, independent și separat, pentru fiecare prejudiciu parțial rezultat dintr-o astfel de încălcare, din momentul în care persoana prejudiciată a luat cunoștință sau ar fi putut lua cunoștință de faptul că a suferit un asemenea prejudiciu parțial și de identitatea persoanei care este obligată să îl repare, fără ca persoana prejudiciată să fi luat cunoștință de faptul că respectivul comportament constituie o încălcare a normelor de concurență și fără ca această încălcare să fi încetat;
 - nu poate fi suspendat sau întrerupt în cursul investigației Comisiei cu privire la o astfel de încălcare și
 - nu poate fi suspendat, cel puțin până la un an de la data la care decizia Comisiei de constatare a aceleiași încălcări rămâne definitivă.
- 43 Din elementele furnizate de instanța de trimitere rezultă că aceasta urmărește în special să stabilească dacă, prin acțiunea introdusă la 26 iunie 2020, Heureka, care se consideră prejudiciată de un abuz de poziție dominantă săvârșit de Google pe piața relevantă din Republica Cehă în perioada cuprinsă între februarie 2013 și 27 iunie 2017 și constatat printr-o decizie încă nedefinitivă a Comisiei, poate solicita repararea prejudiciului cauzat în toată această perioadă sau dacă dreptul său la reparație este deja prescris pentru o parte din perioada amintită.
- 44 Instanța menționată arată în această privință că, înainte de transpunerea Directivei 2014/104 prin Legea nr. 262/2017, articolul 620 alineatul (1) din Codul civil nu lega momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție, stabilit la trei ani prin articolul 629 alineatul (1) din acest cod, decât de cunoașterea prejudiciului și a autorului său. Aceste dispoziții ar fi fost interpretate în sensul că ansamblul prejudiciului survenit în cursul unei încălcări continue a dreptului concurenței era divizibil în prejudicii parțiale și că pentru fiecare prejudiciu parțial începea să curgă un termen de prescripție autonom. Așadar, dreptul la despăgubire se prescria în mod separat și progresiv.
- 45 Instanța menționată arată, pe de altă parte, că în speță încălcarea în discuție a început înainte de 25 decembrie 2014, data intrării în vigoare a Directivei 2014/104, însă nu a încetat decât după 27 decembrie 2016, data expirării termenului de transpunere prevăzut la articolul 21 din această directivă. Totuși, întrucât ea a fost transpusă tardiv în ordinea juridică cehă, încălcarea amintită pare să fi încetat înainte de data intrării în vigoare a Legii nr. 262/2017, și anume 1 septembrie 2017. În schimb, acțiunea principală a fost introdusă după această din urmă dată.
- 46 În aceste condiții, pentru a răspunde la a treia și la a patra întrebare, este necesar să se verifice mai întâi aplicabilitatea în timp a articolului 10 din Directiva 2014/104, la care fac trimitere aceste întrebări și care stabilește anumite cerințe în raport cu termenul de prescripție aplicabil

acțiunilor în despăgubire pentru încălcările dreptului concurenței, stabilind în special durata minimă a acestui termen și momentul cel mai curând la care acesta poate începe să curgă, precum și împrejurările în care trebuie suspendat sau întrerupt.

- 47 În această privință, trebuie amintit că articolul 10 din Directiva 2014/104 este o dispoziție de drept material, în sensul articolului 22 alineatul (1) din această directivă. Or, potrivit acestei din urmă dispoziții, statele membre trebuiau să se asigure că măsurile naționale adoptate în temeiul articolului 21 din directiva menționată în vederea asigurării conformității cu dispozițiile de drept material ale acesteia nu se aplică retroactiv (Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctele 36 și 47).
- 48 Cu toate acestea, trebuie amintit că, începând de la expirarea termenului de transpunere a unei directive, dreptul național trebuie interpretat în conformitate cu orice dispoziție a acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 iulie 2006, Adeneler și alții, C-212/04, EU:C:2006:443, punctul 115, precum și Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctele 33 și 77).
- 49 În consecință, pentru a stabili aplicabilitatea în timp a articolului 10 din Directiva 2014/104, este necesar să se verifice dacă situația în discuție în litigiul principal se împlinise înainte de expirarea termenului de transpunere a acestei directive sau dacă ea a continuat să își producă efectele după expirarea termenului respectiv (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 48).
- 50 În acest scop, având în vedere particularitățile normelor de prescripție, natura lor, precum și mecanismul lor de funcționare, în special în contextul unei acțiuni în despăgubire pentru o încălcare a legislației în materie de concurență, este necesar să se examineze dacă, la data expirării termenului de transpunere a Directivei 2014/104, și anume 27 decembrie 2016, expirase termenul de prescripție stabilit de dreptul național, aplicabil situației în discuție în litigiul principal până la această dată, ceea ce presupune stabilirea momentului la care a început să curgă acest termen de prescripție în conformitate cu dreptul amintit (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 49).
- 51 Astfel, în lipsa unei reglementări a Uniunii în materie până la data expirării termenului de transpunere a Directivei 2014/104, revenea ordinii juridice a fiecărui stat membru atribuția de a stabili modalitățile de exercitare a dreptului de a solicita repararea prejudiciului rezultat dintr-o încălcare a articolelor 101 și 102 TFUE, inclusiv cele privind termenele de prescripție, în măsura în care principiile echivalenței și efectivității erau respectate, acest din urmă principiu impunând ca normele aplicabile acțiunilor care urmăresc să asigure apărarea drepturilor pe care justițiabilii le au în temeiul efectului direct al dreptului Uniunii să nu facă practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, punctele 42 și 43, precum și Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 50).
- 52 În această privință, rezultă din acest din urmă principiu că, chiar înainte de data expirării termenului de transpunere a Directivei 2014/104, o reglementare națională care stabilește data de la care începe să curgă termenul de prescripție, durata și modalitățile suspendării sau întreruperii acestuia trebuia adaptată la specificitățile dreptului concurenței și la obiectivele punerii în aplicare a normelor acestui drept de către persoanele în cauză, pentru a nu anula

deplina efectivitate a articolelor 101 și 102 TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, punctul 47, precum și Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 53).

- 53 În acest context, trebuie amintit că articolul 102 TFUE produce efecte directe în relațiile dintre particulari și conferă justițiabililor drepturi pe care instanțele naționale trebuie să le protejeze (Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, punctul 38 și jurisprudența citată).
- 54 Deplina efectivitate a articolului 102 TFUE și în special efectul util al interdicției prevăzute la acest articol ar fi repuse în discuție în special dacă, ca urmare a reglementării naționale care stabilește data de la care începe să curgă termenul de prescripție, durata și modalitățile suspendării sau întreruperii acestuia, ar fi practic imposibil sau excesiv de dificil pentru o persoană să solicite repararea prejudiciului pe care i l-ar fi cauzat un comportament abuziv al unei întreprinderi dominante susceptibil să restrângă sau să denatureze concurența. Dreptul oricărei persoane de a solicita repararea unui asemenea prejudiciu consolidează acțiunea normelor Uniunii în materie de concurență și este de natură să descurajeze abuzurile de poziție dominantă care sunt susceptibile să restrângă sau să denatureze concurența, contribuind pe această cale la menținerea unei concurențe reale în Uniunea Europeană (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 martie 2019, Cogeco Communications, C-637/17, EU:C:2019:263, punctele 39 și 41, precum și jurisprudența citată).
- 55 Or, reiese din jurisprudență că exercitarea acestui drept ar deveni practic imposibilă sau excesiv de dificilă dacă termenele de prescripție aplicabile acțiunilor în despăgubire pentru încălcările dispozițiilor dreptului concurenței ar începe să curgă înainte ca încălcarea să fi încetat și ca persoana prejudiciată să fi luat cunoștință sau să se poată considera în mod rezonabil că a luat cunoștință de informațiile indispensabile pentru introducerea acțiunii sale în despăgubire (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctele 56, 57 și 61).
- 56 Astfel, în ceea ce privește prima condiție referitoare la încetarea încălcării, trebuie arătat, în primul rând, că reiese din jurisprudența constantă a Curții că introducerea acțiunilor în despăgubire pentru încălcarea legislației în materie de concurență a Uniunii necesită în principiu realizarea unei analize factuale și economice complexe (Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 54, precum și jurisprudența citată).
- 57 Or, litigiile privind încălcări ale normelor dreptului concurenței se caracterizează în principiu printr-o asimetrie informațională în detrimentul persoanei prejudiciate, ceea ce face mai dificil pentru aceasta să obțină aceste informații decât pentru autoritățile de concurență să obțină informațiile necesare în vederea exercitării competențelor lor de a aplica dreptul concurenței (Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 55).
- 58 În plus, este adesea deosebit de dificil pentru persoana prejudiciată să stabilească existența și întinderea unei astfel de încălcări, precum și prejudiciul ce rezultă din aceasta înainte de încetarea ei.
- 59 În aceste condiții, cerința potrivit căreia termenul de prescripție nu poate începe să curgă înainte ca încălcarea în cauză să fi încetat este necesară pentru a permite persoanei prejudiciate să identifice și să dovedească existența, întinderea și durata ei, dimensiunile prejudiciului cauzat de

încălcare, precum și legătura de cauzalitate dintre acest prejudiciu și această încălcare și, astfel, să fie în mod efectiv în măsură să își exercite dreptul de a solicita despăgubirea integrală ce decurge din articolele 101 și 102 TFUE.

- 60 În special, ținând seama de complexitatea cuantificării prejudiciului în cauzele din domeniul dreptului concurenței atunci când încălcarea este încă în curs de desfășurare, faptul de a impune persoanei prejudiciate majorarea progresivă a valorii despăgubirii solicitate în funcție de prejudiciile suplimentare rezultate din această încălcare ar face practic imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea dreptului la despăgubiri integrale.
- 61 În al doilea rând, trebuie amintit că, la fel ca punerea în aplicare a normelor de concurență ale Uniunii de către autoritățile publice (*public enforcement*), acțiunile în despăgubire pentru încălcarea acestor norme (*private enforcement*) fac parte integrantă din sistemul de punere în aplicare a normelor menționate, al cărui scop principal constă în a reprimă comportamentele anticoncurențiale ale întreprinderilor și a le descuraja să se angajeze în asemenea comportamente (Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 37 și jurisprudența citată).
- 62 În această privință, pe de o parte, un regim de prescripție care prevede un termen de prescripție de trei ani a cărui *dies a quo* precedă încetarea unei încălcări unice și continue și care nu poate fi nici suspendat, nici întrerupt în cursul investigației Comisiei ar putea avea drept consecință faptul că acest termen ar expira cu mult înainte de adoptarea unei decizii a Comisiei de constatare a acestei încălcări, ceea ce ar afecta în mod direct posibilitatea persoanei prejudiciate de a introduce o acțiune în despăgubire în urma unei asemenea decizii (*follow-on damages*) și, prin urmare, ar fi de natură să facă excesiv de dificilă exercitarea dreptului său la despăgubiri integrale. Astfel, este în general dificil pentru această persoană să facă dovada unei încălcări a articolului 101 alineatul (1) sau a articolului 102 TFUE în lipsa unei decizii a Comisiei sau a unei autorități naționale.
- 63 Pe de altă parte, astfel cum a arătat în esență doamna avocată generală la punctul 118 din concluzii, încetarea încălcării ca o condiție ce trebuie îndeplinită pentru ca termenul de prescripție să poată începe să curgă poate avea un efect disuasiv și îl poate determina pe autorul încălcării să îi pună capăt mai repede. În schimb, situația este diferită în cazul unui regim care, în vederea introducerii unei acțiuni în despăgubire pentru o încălcare a legislației în materie de concurență, nu ar ține seama de această condiție, ci ar permite fragmentarea prescripției în mai multe *dies a quo* succesive și, în consecință, ar face ca termenele de prescripție pentru o anumită parte a prejudiciului cauzat de încălcarea în cauză să expire.
- 64 În ceea ce privește a doua condiție, care, după cum reiese din jurisprudența evocată la punctul 55 din prezenta hotărâre, trebuie să fie îndeplinită pentru ca termenul de prescripție să înceapă să curgă, și anume luarea la cunoștință de către persoana prejudiciată a informațiilor indispensabile pentru introducerea acțiunii sale în despăgubire pentru încălcări ale normelor dreptului concurenței, trebuie amintit că aceste informații includ existența unei încălcări a legislației în materie de concurență, existența unui prejudiciu, legătura de cauzalitate dintre acest prejudiciu și această încălcare, precum și identitatea autorului încălcării (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 60).
- 65 Așadar, în lipsa informațiilor menționate, este extrem de dificil sau chiar imposibil pentru persoana prejudiciată să obțină repararea prejudiciului pe care i l-a cauzat această încălcare.

- 66 În această privință, revine instanței naționale sesizate cu acțiunea în despăgubire sarcina de a stabili momentul de la care se poate considera în mod rezonabil că persoana prejudiciată a luat cunoștință de informațiile respective. Astfel, trebuie amintit că instanța națională este singura competentă să constate și să aprecieze situația de fapt din litigiul principal (a se vedea în acest sens Hotărârea din 31 ianuarie 2023, Puig Gordi și alții, C-158/21, EU:C:2023:57, punctul 61, precum și jurisprudența citată). În aceste condiții, Curtea, pronunțându-se asupra trimiterii preliminare, poate oferi precizări destinate să o ghideze în această apreciere.
- 67 Astfel, reiese din jurisprudență că în principiu acest moment coincide cu data publicării rezumatului deciziei respective a Comisiei în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 71).
- 68 Pe de o parte, publicarea în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* în toate limbile oficiale ale Uniunii a unui act care emană de la o instituție a Uniunii garantează că atât persoanele fizice, cât și persoanele juridice au posibilitatea de a lua cunoștință de acesta [a se vedea în acest sens Ordonanța din 6 martie 2023, Deutsche Bank (Înțelegere – Instrumente financiare derivate pe rata dobânzii în euro), C-198/22 și C-199/22, EU:C:2023:166, punctul 49, precum și jurisprudența citată].
- 69 Pe de altă parte, în cadrul acțiunilor în răspundere introduse în urma unei decizii definitive a Comisiei, legătura cu un element obiectiv precum publicarea în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* a rezumatului acestei decizii se înscrie în interesul securității juridice, în sensul că permite, în măsura în care încălcarea în cauză a încetat, să se stabilească în principiu momentul de la care începe să curgă termenul de prescripție, atât pentru întreprinderile care au participat la o înțelegere, cât și pentru persoanele prejudiciate [a se vedea în acest sens Ordonanța din 6 martie 2023, Deutsche Bank (Înțelegere – Instrumente financiare derivate pe rata dobânzii în euro), C-198/22 și C-199/22, EU:C:2023:166, punctul 48].
- 70 În aceste condiții, nu este exclus ca o persoană prejudiciată printr-o încălcare a dispozițiilor dreptului concurenței să poată lua cunoștință de elementele indispensabile pentru introducerea acțiunii în despăgubire cu mult timp înainte de publicarea în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* a rezumatului unei decizii a Comisiei [Ordonanța din 6 martie 2023, Deutsche Bank (Înțelegere – Instrumente financiare derivate pe rata dobânzii în euro), C-198/22 și C-199/22, EU:C:2023:166, punctul 44, precum și jurisprudența citată].
- 71 Totuși, revine persoanei împotriva căreia este introdusă acțiunea în despăgubire sarcina de a demonstra că aceasta este situația.
- 72 În speță, se pune însă în continuare problema efectelor publicării în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* a rezumatului unei decizii a Comisiei care nu a rămas încă definitivă prin care se constată o încălcare a normelor de concurență asupra stabilirii dies a quo a termenului de prescripție. Spre deosebire de cauzele în care s-au pronunțat Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks (C-267/20, EU:C:2022:494), precum și Ordonanța din 6 martie 2023, Deutsche Bank (Înțelegere – Instrumente financiare derivate pe rata dobânzii în euro) (C-198/22 și C-199/22, EU:C:2023:166), în care deciziile Comisiei au rămas definitive, în prezenta cauză, după cum reiese din cuprinsul punctelor 37 și 38 din prezenta hotărâre, Decizia C(2017) 4444 final nu a dobândit un caracter definitiv. Astfel, această decizie a fost contestată de Google și de

Alphabet în fața Tribunalului, iar hotărârea pronunțată de acesta, care nu a admis decât în parte contestația, face obiectul unui recurs formulat de respectivele societăți care se află încă pe rolul Curții.

- 73 În această privință, trebuie amintit că actele instituțiilor Uniunii se bucură în principiu de o prezumție de legalitate și, prin urmare, produc efecte juridice atât timp cât nu au fost anulate sau retrase (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 octombrie 2004, Comisia/Grecia, C-475/01, EU:C:2004:585, punctul 18 și jurisprudența citată). Acest principiu implică de asemenea obligația tuturor subiecților de drept al Uniunii de a recunoaște deplina eficacitate a actelor menționate, atât timp cât Curtea nu a stabilit caracterul lor nelegal, și de a respecta forța lor executorie, atât timp cât aceasta din urmă nu a decis să suspende executarea lor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 7 iunie 1988, Comisia/Grecia, 63/87, EU:C:1988:285, punctul 10, precum și Hotărârea din 21 septembrie 1989, Hoechst/Comisia, 46/87 și 227/88, EU:C:1989:337, punctul 64).
- 74 În special, potrivit primei teze a articolului 16 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1/2003, atunci când instanțele naționale hotărăsc în privința unor acorduri, decizii sau practici în conformitate cu articolul 101 sau 102 TFUE care fac deja obiectul unei decizii a Comisiei, ele nu pot lua decizii contrare deciziei adoptate de Comisie. Or, acest articol 16 alineatul (1) nu impune ca decizia Comisiei să fi rămas definitivă pentru ca instanța națională să fie obligată să se conformeze acesteia. Articolul 16 menționat diferă astfel de articolul 9 din Directiva 2014/104, care atribuie valoare probatorie deciziilor autorităților naționale în materie de concurență numai atunci când acestea sunt definitive. Această diferență dintre cele două dispoziții se justifică tocmai prin caracterul obligatoriu al deciziilor instituțiilor Uniunii.
- 75 Desigur, la punctul 42 din Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800), Curtea a considerat în esență că, pentru a reține răspunderea unei entități juridice oarecare ce face parte dintr-o unitate economică, încălcarea normelor de concurență în cauză trebuie identificată într-o decizie a Comisiei rămasă definitivă sau constatată în mod autonom în fața instanței naționale vizate atunci când Comisia nu a adoptat nicio decizie referitoare la existența unei încălcări (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2021, Sumal, C-882/19, EU:C:2021:800, punctul 42). Aceste considerații nu privesc însă decât cele două ipoteze cele mai evidente în care poate fi introdusă o acțiune în despăgubire.
- 76 În speță, contrar litigiului care a condus la pronunțarea Hotărârii din 6 octombrie 2021, Sumal (C-882/19, EU:C:2021:800), care privea o decizie definitivă a Comisiei, acțiunea în despăgubire din litigiul principal este introdusă în urma unei decizii a Comisiei care nu a dobândit caracter definitiv, întrucât a făcut obiectul unei acțiuni în anulare în fața Tribunalului, a cărui hotărâre este atacată în fața Curții.
- 77 Or, după cum a arătat în esență doamna avocată generală la punctele 54 și 62 din concluzii, o decizie a Comisiei care nu este încă definitivă, în care aceasta constată o încălcare a legislației în materie de concurență, are efect obligatoriu atât timp cât nu a fost anulată și revine instanței naționale sarcina de a desprinde consecințele corespunzătoare ale acesteia în cadrul procedurii cu care este sesizată. O persoană prejudiciată se poate întemeia, așadar, pe constatările care figurează într-o asemenea decizie pentru a-și susține acțiunea în despăgubire.
- 78 Prin urmare, independent de faptul că decizia în cauză a Comisiei a rămas sau nu a rămas definitivă, de la data publicării în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* a rezumatului acesteia și în măsura în care încălcarea vizată a încetat, se poate considera în mod rezonabil în principiu că

persoana prejudiciată dispune de toate informațiile necesare care să îi permită să introducă acțiunea în despăgubire într-un termen rezonabil, inclusiv de cele necesare pentru a stabili întinderea eventualului prejudiciu suferit ca urmare a încălcării vizate. Așadar, această publicare permite în general să se constate existența unei încălcări. În plus, întinderea eventualului prejudiciu suferit ca urmare a acestei încălcări poate fi stabilită de persoana prejudiciată pe baza acestei constatări și a datelor de care dispune.

- 79 În ceea ce privește aspectul dacă articolul 102 TFUE și principiul efectivității impun suspendarea sau întreruperea termenului de prescripție pe durata unei investigații a Comisiei, este necesar să se arate că, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 62 din prezenta hotărâre, un termen de prescripție de trei ani, care începe să curgă înainte de încetarea încălcării unice și continue în cauză și care nu poate fi nici suspendat, nici întrerupt în cursul investigației Comisiei, s-ar putea scurge chiar înainte ca procedura în fața Comisiei să fie finalizată, ceea ce ar face ca exercitarea dreptului la despăgubiri integrale prin intermediul unei acțiuni în despăgubire introduse în urma unei decizii a Comisiei să fie excesiv de dificilă sau chiar imposibilă. Astfel, suspendarea sau întreruperea termenului de prescripție pe durata unei investigații a Comisiei sunt în principiu necesare pentru a permite persoanei prejudiciate, în special în urma acestei investigații, să aprecieze dacă a fost săvârșită o încălcare a legislației în materie de concurență, să ia cunoștință de conținutul și de durata acesteia și să se întemeieze pe această constatare în cadrul unei acțiuni ulterioare în despăgubire.
- 80 În schimb, din moment ce, așa cum reiese din cuprinsul punctului 77 din prezenta hotărâre, o persoană prejudiciată se poate întemeia, pentru a-și susține acțiunea în despăgubire, pe constatările care figurează într-o decizie a Comisiei ce nu a rămas definitivă, este necesar să se considere că articolul 102 TFUE și principiul efectivității nu impun ca termenul de prescripție să continue să fie suspendat până în momentul în care decizia Comisiei rămâne definitivă. În plus, după cum a arătat doamna avocată generală în esență la punctul 70 din concluzii, deși instanța națională are posibilitatea de a suspenda procedura în fața sa până când decizia Comisiei rămâne definitivă, atunci când consideră că este adecvat având în vedere împrejurările speței, ea nu este nicidecum obligată să procedeze astfel atât timp cât nu se îndepărtează de această decizie.
- 81 Ținând seama de considerațiile care figurează la punctele 51-80 din prezenta hotărâre, trebuie să se constate că un regim de prescripție precum cel în discuție în litigiul principal, potrivit căruia, pe de o parte, termenul de prescripție de trei ani începe să curgă independent și separat pentru fiecare prejudiciu parțial rezultat din încălcarea în cauză din momentul în care persoana prejudiciată a luat cunoștință sau se poate considera în mod rezonabil că a luat cunoștință de faptul că a suferit un prejudiciu parțial, precum și de identitatea persoanei care este obligată să îl repare, fără a fi necesar ca încălcarea să fi încetat și ca această persoană să fi luat cunoștință de faptul că respectivul comportament constituie o încălcare a normelor de concurență și, pe de altă parte, termenul menționat nu poate fi nici suspendat, nici întrerupt în cursul investigației Comisiei privind o asemenea încălcare, face ca exercitarea dreptului de a solicita repararea prejudiciului suferit ca urmare a aceleiași încălcări să fie practic imposibilă sau excesiv de dificilă.
- 82 În consecință, făcând abstracție de elementele acestui regim de prescripție care sunt incompatibile cu articolul 102 TFUE și cu principiul efectivității, trebuie să se examineze dacă, la data expirării termenului de transpunere a Directivei 2014/104, și anume 27 decembrie 2016, expirase termenul de prescripție stabilit de dreptul național, aplicabil situației în discuție în litigiul principal până la această dată.

- 83 În speță, rezumatul Deciziei C(2017) 4444 final a fost publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* la 12 ianuarie 2018, așa încât, sub rezerva unei verificări de către instanța de trimitere, s-ar putea considera în mod rezonabil că, la acea dată, Heureka a luat cunoștință de toate informațiile necesare care să îi permită să introducă o acțiune în despăgubire. În cazul în care Google intenționează să conteste această constatare, arătând că societatea respectivă avea cunoștință de aceste informații cu mult înainte de data menționată, îi revine sarcina de a demonstra în fața instanței de trimitere că aceasta a fost efectiv situația.
- 84 În plus, din articolul 1 din Decizia C(2017) 4444 final reiese că încălcarea în discuție în litigiul principal a început în luna februarie 2013 și că ea nu încetase încă la data adoptării acestei decizii, și anume la 27 iunie 2017, întrucât Comisia nu a constatat nicio întrerupere a comportamentului societății Google în această perioadă. De asemenea, această instituție a obligat societatea amintită, la articolul 3 din decizia menționată, să pună capăt comportamentului său în termen de 90 de zile.
- 85 În această privință, după cum a arătat în esență doamna avocată generală la punctul 91 din concluzii, presupusa încălcare constă într-un comportament continuu care urmărește un obiectiv economic unic, și anume plasarea și afișarea mai favorabile rezervate de Google pe paginile sale de rezultate de căutare generală pentru propriul comparator de produse în scopul de a crește traficul către acest comparator în detrimentul comparatoarelor concurente de produse.
- 86 Or, în acest context, indiferent de momentul la care se poate considera că Heureka a luat cunoștință de informațiile indispensabile pentru introducerea acțiunii sale în despăgubire, fie că acest moment este data publicării rezumatului Deciziei C(2017) 4444 final în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* sau un moment anterior acestei date, termenul de prescripție nu a putut începe să curgă înainte de 27 iunie 2017, întrucât, așa cum reiese din articolele 1 și 3 din Decizia C(2017) 4444 final, pretinsa încălcare în discuție în litigiul principal nu încetase la această din urmă dată. În orice caz, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica care este data exactă a încetării acestei încălcări.
- 87 Rezultă că, la data expirării termenului de transpunere a Directivei 2014/104, și anume 27 decembrie 2016, nu numai că termenul de prescripție nu expirase, dar nici măcar nu începuse încă să curgă.
- 88 Prin urmare, situația în discuție în litigiul principal nu era împlinită înainte de expirarea termenului de transpunere a acestei directive, astfel încât articolul 10 din directiva menționată este aplicabil *ratione temporis* în speță. Așadar, trebuie să se răspundă la a treia și la a patra întrebare nu numai în temeiul articolului 102 TFUE și al principiului efectivității, ci și al articolului 10 din Directiva 2014/104.
- 89 În această privință, rezultă din cuprinsul punctelor 51-81 din prezenta hotărâre că un regim de prescripție precum cel la care se referă a treia și a patra întrebare este incompatibil cu articolul 102 TFUE și cu principiul efectivității, în măsura în care, pe de o parte, termenul de prescripție de trei ani începe să curgă independent și separat pentru fiecare prejudiciu parțial rezultat din încălcarea în cauză din momentul în care persoana prejudiciată a luat cunoștință sau se poate considera în mod rezonabil că a luat cunoștință de faptul că a suferit un prejudiciu parțial, precum și de identitatea persoanei care este obligată să îl repare, fără a fi necesar ca încălcarea să fi încetat și ca această persoană să fi luat cunoștință de faptul că respectivul comportament constituie o încălcare a normelor de concurență și, pe de altă parte, termenul menționat nu poate fi nici suspendat, nici întrerupt în cursul investigației Comisiei privind o asemenea încălcare.

- 90 În plus, din formularea clară a articolului 10 alineatele (2) și (4) din Directiva 2014/104 rezultă că un astfel de regim este de asemenea incompatibil cu acesta.
- 91 În special, a doua teză a acestui articol 10 alineatul (4) impune în prezent ca suspendarea termenului de prescripție ca urmare a unei acțiuni desfășurate de o autoritate în materie de concurență în scopul investigației sau a unei proceduri cu privire la o încălcare a legislației în materie de concurență la care se referă acțiunea în despăgubire să înceteze cel mai devreme la un an după ce decizia de constatare a încălcării rămâne definitivă sau după ce procedurile încetează în alt mod.
- 92 Mai trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante, o directivă nu poate, prin ea însăși, să creeze obligații în sarcina unui particular și, prin urmare, nu poate fi invocată ca atare împotriva sa. Astfel, a extinde posibilitatea de a invoca o dispoziție a unei directive netranspuse sau incorect transpuse la domeniul raporturilor dintre particulari ar însemna să se recunoască Uniunii competența de a edicta obligații în sarcina particularilor cu efect imediat, deși Uniunea are această posibilitate numai în cazurile în care i s-a atribuit competența de a adopta regulamente (Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 76).
- 93 Reiese de asemenea din jurisprudența Curții că, în cadrul unui litigiu între particulari precum cel în discuție în litigiul principal, instanța națională este obligată, dacă este cazul, să interpreteze dreptul național, de la expirarea termenului de transpunere a unei directive netranspuse, astfel încât să facă situația în cauză imediat compatibilă cu dispozițiile acestei directive, fără a proceda însă la o interpretare *contra legem* a dreptului național (Hotărârea din 22 iunie 2022, Volvo și DAF Trucks, C-267/20, EU:C:2022:494, punctul 77).
- 94 Având în vedere considerațiile care precedă, este necesar să se răspundă la a treia și la a patra întrebare că articolul 10 din Directiva 2014/104, precum și articolul 102 TFUE și principiul efectivității trebuie interpretate în sensul că se opun unei reglementări naționale, astfel cum este interpretată de instanțele naționale competente, ce prevede un termen de prescripție de trei ani aplicabil acțiunilor în despăgubire pentru încălcări continue ale normelor dreptului concurenței al Uniunii care:
- începe să curgă, independent și separat, pentru fiecare prejudiciu parțial rezultat dintr-o astfel de încălcare, din momentul în care persoana prejudiciată a luat cunoștință sau ar fi putut lua cunoștință de faptul că a suferit un asemenea prejudiciu parțial și de identitatea persoanei care este obligată să îl repare, fără ca persoana prejudiciată să fi luat cunoștință de faptul că respectivul comportament constituie o încălcare a normelor de concurență și fără ca această încălcare să fi încetat, și
 - nu poate fi suspendat sau întrerupt în cursul investigației Comisiei cu privire la o atare încălcare.

În plus, articolul 10 din Directiva 2014/104 se opune de asemenea unei astfel de reglementări în măsura în care aceasta nu prevede suspendarea termenului de prescripție cel puțin până la un an de la data la care decizia de constatare a aceleiași încălcări a rămas definitivă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 95 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Marea Cameră) declară:

Articolul 10 din Directiva 2014/104/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 noiembrie 2014 privind anumite norme care guvernează acțiunile în despăgubire în temeiul dreptului intern în cazul încălcărilor dispozițiilor legislației în materie de concurență a statelor membre și a Uniunii Europene, precum și articolul 102 TFUE și principiul efectivității trebuie interpretate în sensul că

se opun unei reglementări naționale, astfel cum este interpretată de instanțele naționale competente, ce prevede un termen de prescripție de trei ani aplicabil acțiunilor în despăgubire pentru încălcări continue ale normelor dreptului concurenței al Uniunii care:

- **începe să curgă, independent și separat, pentru fiecare prejudiciu parțial rezultat dintr-o astfel de încălcare, din momentul în care persoana prejudiciată a luat cunoștință sau ar fi putut lua cunoștință de faptul că a suferit un asemenea prejudiciu parțial și de identitatea persoanei care este obligată să îl repare, fără ca persoana prejudiciată să fi luat cunoștință de faptul că respectivul comportament constituie o încălcare a normelor de concurență și fără ca această încălcare să fi încetat, și**
- **nu poate fi suspendat sau întrerupt în cursul investigației Comisiei Europene cu privire la o atare încălcare.**

În plus, articolul 10 din Directiva 2014/104 se opune de asemenea unei astfel de reglementări în măsura în care aceasta nu prevede suspendarea termenului de prescripție cel puțin până la un an de la data la care decizia de constatare a aceleiași încălcări a rămas definitivă.

Semnături